

НАРОДНЫ НОВИНКЫ

КУЛЬТУРНО-СПЛОЧЕНЬСКИЙ ТЫЖДЕННИК РУСИНІВ СР

р. XX • ч. 42 – 43 • 27. октября 2010

<http://www.rusynacademy.sk>

• Група 15 норських перекладателів на Інституті русинського языка і культури Пряшівської універзити 25. октября 2010 на челі з їх ведучов Е. Добош (друга справа) і председкынёв Союзу норських перекладателів С. Вінгер (перша зліва) • По приятю на ІРЯК ПУ в Пряшові на памятку ся сфотографовали норськы перекладателі зо своёв ведучов Е. Добош (третья зліва), асистентков інституту А. Блыховов (перша зліва), перекладательков з англійського до словенського языка і наопак Е. Едді (друга зліва) і директорков інституту А. Плішковов (пята зліва).

НЕ БІЙМЕ СЯ І НЕ ГАНЬБИЙМЕ СЯ БЫТИ РУСИНАМИ

К написаню той статі ня привела красна пригода, котру ем за жыла в центрї міста Снини. В октобрі минулого року Русинське культурно-освітне общество А. Духновіча у Пряшові і ёго Окресна організація в Снині зорганізували стрічу жытелів Снини, родаків зо стариньской долины, під назвов „Голос Русинів стариньской долины“. В салі сининьского Дому культуры ся тогды зышло до двасто людей, а то нелем выселенців з той долины, але было там і много Словаків.

В понад двойгодиновім програмі ся черяло наше русинське слово у формі поезії і прозы із співанками. Люде были надміру спокійны і по скінчіню програму собі желали, жебы такы стрічі были організованы частіше. (Велика шкода, же тоту хосенну роботу в Снині не є хто фінанчно підпорити.)

СПИСОВАНЯ ЛЮДЕЙ 2011

На моє зачудованя, два місяці по тій акції ня в місті ословила роджена Снинчанка середнёго віку і гварить мі: „Была ем в октобрі на програмі, што съте організували а тільки краснаго вашого русиньского слова ем чула і прекрасных співанок, же ем плакала як мала дітина... Міцно бы ем хотіла купити собі вашу книжку.“

Прошу ся ей: „А вы знаете азбуку?“ „Ніт, ніт,“ одповідать мі жена. „Але буду ся учити, і діти мі помогут.“

Вірьте мі, мала ем слызы щастя і радости в очах і на другый день ем їй принесла збірку поезій з такыма словами: „За ваш щірый і сердечный обдив нашого русиньского слова і співанкы дарую вам од сердца тоту книжку.“

Што тым вшыткым хочу повісти? Тото, же на нашу русиньску співанку съме уже давно міцно горды і пышны і не боїме ся з нёв поставити перед людей і передати в ній своє сердце, зато же нашу русиньску співанку як дома, так і за границёв поважують за найкрасшу.

Але таку саму красу, нашу русиньску правду, мудрость, історію, культуру, наше русинське щастя і нашу біду маеме і в нашій прекрасній русиньській літературній творчости, але не мали бы съме ся з тым вшыткым заперати дома. Треба нам ходити міджі людей, міджі молодеж, читати їм, декламовати і расповідати ці то уже важным або гуморным способом о тім, хто съме, яки съме, як жыли нашы русиньскы предкы колись, як ся перебивали жывом і як жыють днесь.

Своїма выступами і приговорами к обычайным людем по русиньских селах і містах, главно теперь, перед списованём людей мы мусиме вказати, же і іншы народности можуть обдивляти не лем нашу співанку, але і наш літературный русиньский язык, на котрый правом можеме быти горды і пышны.

Марія ГІРОВА, Снина

Навщівя норських перекладателів

22. – 31. октября 2010 пятнадцать членів Норського союзу перекладателів з Осла, главного міста Норьска, на челі з президентков Сесіліов Вінгер взяло участь на десятиднёвій екскурзії по країнах середнёй Европы – Словакії, Мадярьску і Австрії. Была то уж двадцята екскурзія того союзу, у якій взяли участь на тот раз перекладателі белетрії з різних языків до норьского языка. У Словенській републиці група, координатором котрой была Ева Добош з Універзити в Ослі, родачка з Кралёвского Хылмця, мала дакілько заставок. Окрем Братіславы, Левочі і Бардеёва 25. октября завітала тыж до Пряшова. В історічнім і культурнім центрї Русинів на Словеньску цілём ей навщівы ся став Інштiтут русиньского языка і культури Пряшівской універзити, де норьских гостів прияла директорка доц. ПгДр. Анна Плішкова, ПгД. У своім выкладі ся замірала в першім ряді на роботу інштiтуту у сфері едукачній і научній,

як і на функціонованя русиньского списовного языка в розлічных сферах культурного і сплоченьского жывота на Словеньску і в інших країнах, де жыють Русины. Представила окремы научны проєкты, на яких інштiтут дотеперь партіціповав, і їх выслідкы – в подобі книжковых выдань, о якы гості проявили інтерес. В діскузії ся норьскы гості інтересовали розлічныма аспектами жывота карпатських Русинів: історіов, культуров, языком, школством, літературов, традиціями, сполков, церьковнов і выдавательсков сферов... Очівісно, каждая тема в звязі з Русинами была про них нова і інтересна. Віриме, же екскурзія по Словакії сповнила ціль, який собі норьскы перекладателі поставили, росшырила обзор їх познания а може тыж заінтересовала до такой міры, же часом дакотры з них зачнуть самы одкрывати красу русиньской літературы про норьских читателів.

-аз-, фоткы автора

Українізація Русинів на Словеньску

О цілім нученім недемократічнім процесі українізації Русинів на Словеньску дотеперь много фактів нам не было знамых або, ліпше повіджено, не были опублікованы. Проукраїнськы орьентованы дакотры люде із русиньскыма коріннями по році 1945 были під впливом єднак теорій Волошина а кол., же мы Русины съме Українцями, а тоту теорію шырили і функціонарі Української народной рады Пряшівщыны (УНРП). Иван Байцура в році 1967 в своій книжці „Український вопрос в ЧССР“ написав много фактів, але треба повісти, же мусив решпектовати актуалну добову ситуацію, а зато цілу правду наголос не міг повісти. Пряшівскі тзв. науковці презентовали о цілім процесі свої субективны думкы а тоты выдавали за якысь научны теорії, котры подля них ніхто не може вывернути а каждый Русин ся мусить підрядити тому, же резолюція Презідії ЦВ КПС з 28. юна 1952 є прията і стає ся про вшыткых Русинів ай правнов нормов, ці ся дакому то любить або ніт. Правдов є, же уведжена резолюція была прията проти волі вшыткых Русинів на Словеньску, што Русины выявили уж в роках 1960 – 1963, коли бівша часть українських школ была зрушена і много Русинів по році 1968 собі зачало писати народность русиньску. Але аж по настолінно

плуралітній політічній сістемі по році 1989 і по заложіню народностной організації Русиньской оброды Русины сміліше зачали презентовати свою русиньску народну ідентіту. Справа о заложіню Оброды была з радостёв прията в окресах, в котрых жыють Русины. Функціонарі Русиньской оброды по першых успіхах ся скоро „ускромнили“ і были пересвідчены, же пробуджованя Русинів буде проходити автоматічно і не усвідомили собі, же процес українізації быв реалізований нелем КСУТ-ом, але і партійныма, і штатныма органами. Забыли съме ай на тот факт, же бівша часть бывшых функціонарів КСУТ-у перешла в році 1990 до новой організації Союзу Русинів-Українців і доднесь стоять на старых тоталітних проукраїнських позиціях і выступають проти програму Русиньской оброды. Шкода, же функціонарі РО такой од зачатку заложіня організації ся не дожадовали радикальной ліквідації наслідків українізації Русинів, так як то было в припаді театру або переходу редакторів „Нового життя“ до русиньских новинок. Зістало непорушане пряшівске радіо, українське видавательство і далшы інштiтуції, а тыкать ся то ай українського школства і кідь уж лем доживаючого. Не забезпечів ся але переход українського школства на русиньске.

(Продовжіня на 2. стор.)

• На вернісаж выставкы кронік пришли знамы особыности нашого культурно-сплоченьского жывога: (зліва) Р. Павлович, І. Чіжмарь, М. Мушинка, Л. Ковачова, о. Ф. Данцак, І. Фріцькый, А. Гнат і А. Бандура • Главны актеры отворіня выставкы сільскых кронік: (справа) директорка СНМ – МРК О. Глосікова, председа МСО РОС М. Калиняк і председа МСО МС в Пряшові Л. Матіско.

Українізація Русинів на Словеньску

(Закінчіня з 1. стор.)

Так можеме лем конштатовати, же занедбаня зачаточной роботы Русиньской оброды дость загамовало процес народного пробуджання Русинів по році 1990 а то є ай причінов окрема іншого того, же русиньске слово ся вытрачати з нашой церькви і школ.

Недавно в *Народных новинках* ся писало, же нам Русинам ся ніхто не оправдав за нучений процес українізації. Є то правда. В році 1992 в Бардеєвских Купелях на семінарі ку кодифікації русиньского языка єм вызвав (за українську лінію притомны были А. Ковач і М. Мушинка), абы ся нам Русинам оправдали холем бывшы функціонарі КСУТ. Мою жадость єднозначно одмітли ай в українській пресі.

Є к діспозіції мала публікація о народнім възроджіню Русинів на Словеньску в роках 1840 аж по сучасность, в котрій по першый раз в історії Русинів **суть опублікованы факты і аргументы о тім, же Русины на Словеньску нігда не были а ани не будуть Українцями. Русины на Словеньску суть самостатнов народностнов меншынов а їх права суть гарантованы Уставов СР і міджінародныма конвенціями.**

Барз вітам огласы дакотрых читателів наших новинок з рядів русиньской інтелігенції а моім желанєм є, абы ся публіковали факты і аргументы з часів перед процесом нученой українізації Русинів на Словеньску а тьж з періоду по році 1945. Нашу громаду сьме повинны інформовати о історічных фактах, котры доказують, же Русины на Словеньску ніколи не были Українцями, але по році 1945 были принучены быти нима, проти чому клали переважно пасівный одпор таким способом, же зачали собі писати словацьку народность.

Многы з нас може дотеперь не знають, же в році 1952 Презідія ЦВ КПС прияла резолюцію, котра уложыла прияти „Rezoluční o situácii v prešovskom kraji“. Окрем іншого, резолюція уложыла конкретны задачи, як наприклад:

– Од школьского рока 1953/54 завести український язык як повинный язык навчання на вшыткых школах І. і ІІ. ступня (тыкало ся то русиньскых сел і школ);

– Приправити список учебників і забезпечити їх доданя із советьской України;

– В Міджілабірцях на Педагогічній школі завести український язык як повинный предмет;

– Позвати двох професорів із советьской України про ФФ в Братіславі і єдного професора українського языка про школу в Меджілабірцях;

– Были прияты кадровы крокы проти В.

Гренджови-Доньскому, котрый робив у Чсл. штатнім філмі;

– Презідія ЦВ КПС 28. юна 1952 засідала в зложіню: Широка, Давід, Дюріш, Бенада, Бранік, Пулл, Чулен, Фалтан, Гажік, Сікора, Раіс, Госіровскі. Участны были членове Презідії КВ КПС в Пряшові: Шішка, Штенько, Медведь, Шпак, Ш. Пітель, Бабей, Капішовскый, далшыма участниками были: Габаль, Мінчіч, Форінт, Кудзей, Цванцігер, Петровай, Пітель М., Куречко, Дань, Копчак, Клокоч, Др. Рогальльквіч, Поповняк, Пашка, Літавец, Недведь.

Резолюція Презідії ЦВ КПС з 28. юна 1952 ся стала основов переходу на українську орьєнтацію Русинів на Словеньску. Міджі Русинами на Словеньску до року 1952 доміновало русиньске народне пересвідчіня. Хоць представителі Української народної рады пропаговали українську орьєнтацію, іщі в році 1950 много визначных людей з рядів інтелігенції критізовали народну дезорьєнтацію Русинів через етнонімы, які діставали: Руси, Українці, Русины. Ту треба повісти правду, же много людей на Словеньску тогды доказовало, же у нас ніт народности української, є ту лем народность русиньска. Їх аргументованя было перерване на засяг Презідії ЦВ КПС, котра офіціально прияла українську народну орьєнтацію Русинів на Словеньску. Резолюція ся мусила повнити а, нажаль, она є актуална і в роботі сучасного СРУС.

Довгы роки неправом ся цілий зачатый процес українізації Русинів приписовав Василєви Білякови. Правдов є, же в тім часі В. Біляк був у Празі а до Пряшова пришов аж в році 1956. До приправы матеріалів про засіданя Презідії ЦВ КПС 28. юна 1952 В. Біляк не був заінтересований. Цілий матеріал ся приправлєвав у Пряшові а партіциповали на нім, подля мене, люде, котры походили із русиньскых сел. Хоць жыли у нас обчане України, они ся не ангажовали в тім процесі так, як ся ангажовали нашы помылены Русины, котры прияли українську орьєнтацію. Чом то робили? Бо мали потім выгоды сплоченьскы і політічны позіції на укор придущіня русиньской культуры. Треба повісти, же з **українізацного процесу Русинів на Словеньску мали функціонарі української орьєнтації привілегії, а то ся тягать в дакотрых припадах аж дотеперь.**

Важны проблемы были в школьській політіці, але українскы школы мусили єствовати і хоць, наприклад, на матерьскых школах некваліфікованость робила 78%, на народных школах 47%, на середніх школах 91%, на гімназіях 65% а на одборных школах 25%. Школьска політіка в тім часі была в руках так функціонарів УНР, як ай по році 1954 функціонарів КСУТ.

15. октября 2010 в просторах СНМ – Музею русиньской культуры на Масаріковій ул. ч. 10 у Пряшові была **святочна вернісаж выставкы сільскых кронік і памятных книг.** Выставка буде отворена три тыждні.

Пряшівчане і далшы гості Музею русиньской культуры вдяка ним можуть спознати дость подрбно історію многих сел выходословеньского регіону.

В Пряшові оживать історія

„Цілєм акції є презентація сільскых кронік із выбранных самосправ а посередництвом них історії конкретного села, міста, причім записы в кроніках суть прямым доказом о жывоті конкретных жытелів. В посліднім часі записам у кроніках ся не дає достаточна увага, докінця суть села, в котрых кронікы ся ани не ведуть“ – інформовала участників директорка музею **ПгДр. Ольга Глосікова, др. н.** У найближшій часі музей буде векшу увагу приділяти роботі з кроніками і планує при музею заложыти **Клуб кронікарів як конзултантний центр,** посередництвом котрого ся буде давати методічна поміч кронікарям.

Подля сполуорганізатора выставкы, **ПгДр. Михала Калиняка,** председы Містной організації Русиньской оброды в Пряшові, сільскы кронікы не суть доцінены. „Їх обсягу, визнаму і самому посланю не є вытворений простор, який собі досправды заслужать. Каждій генерації суть моментално єднако далеки. Старшым зістали спомины, молоды творять історію, але ніхто з них точно не знає, што з подій, котры прожыли, є записано в кроніках. Зато посередництвом выставкы хочеме приближыти минулость, котра є передана текстами, фотографіями і мапами,“ конштатовав М. Калиняк. Председа Містного одбору Матіці словеньской у Пряшові **Ладіслав Матіско** вірить, же выставка сільскых кронік ся стане традиціов, на котру будуть уж в найближшій будучности надвизовати діскузны клубы о історії наших сел і їх культурнім жывоті.

-мрк-, фоткы: Йозеф Конєчні

Насильный недемократічного процес українізації став про Русинів великым гамом в їх народнім възроджіню, котре зачала генерація А. Духновича і єго наслідників.

Сучасна етапа народного пробуджованя Русинів собі выжадує, абы вшыткы русиньскы організації єднотно реалізовали задачи, на котрых їх ведучі ся доїдали на послідній стрічі в Бардеєві. Знову пожадаме компетентны органы, жебы сучасна незмыселна назва організації української народностной меншыны была змінена на *Союз Українців Словакії*. Выходячі з Уставы СР, не доволіме, жебы о Русинах Словеньска надале рішала ай українська організація СРУС і жебы русиньску культуру, звыкы, традиції Русинів присвоєвали функціонарі СРУС, декларуючі їх українськыма. Резолюція Презідії ЦВ КПС з року 1952 є од року 1989 НЕПЛАТНА.

До розвою русиньской культуры і русиньского народно-ідентіфікацного процесу активніше бы ся мала запоїти вшытка русиньска інтелігенція якраз теперь, коли ся рихтує списованя людей. Списованя людей буде 21. мая 2011. Жадать са наповнити в практичнім жывоті слова **А. Павловича: „Як люде слободны жыть хочеме з Вами, Русины желают быти Русинами, свою церьков, язык, обычай хранити, чім нас Бог сотворив, тым хочеме быти.“**

Іван БАНДУРІЧ, Бардеєв

Бісіда з писателём Миколаём Ксеняком

29. септембра 2010 в Основній школі в Камюнці (окрес Стара Любовня) была бісіда родака з того села, русиньского писателя, лауреата Премії Александра за русиньску літературу, бывшего председа Сполку русиньских писателів Словенська – Миколая Ксеняка зо школярями.

Писателя привітала директорка школы ПаедДр. Ольга Грєгова і заступкыня Анны Гочікова. Потім взяв слово русиньский писатель, який коротко росповів о своїм жывоті і трєх єго найновшых книжках, які вышли в русиньскім языку – *Жмені родной землі*, в словенськім языку *Váju* і словенсько-русиньскій зборник баєк *Zrkadlenie/Zerkaľnia*, котры выдав Сполк русиньских писателів Словенська і СНМ – Музей русиньской культуры в роках 2009 і 2010. Школярі ся живо інтересовали о спомянуты найновшы книжки автора, як і о єго творчость вообщє, зато давали вопросы, на котры писатель охотно одповідав.

Наконець выдареной акції была автоґрамаіда, на котрій писатель підписовав свої книжки, з яких по дві подаровав до школьської бібліотеки.

Миколай КОНЕВАЛ, Камюнка

• За челный стіл бісіды зо школярями ОШ у Камюнці засіли: (справа) заступкыня директоркы школы А. Гочікова, писатель М. Ксеняк і директорка О. Грєгова.

Новы зборники русиньских авторів

В октобрі 2010 року вышов другый зборник поезії Юрка Харитуну, родака з Остружніці – *Мої жалі*, котрый выдала редакція Русин і Народны новинки. Першым був у році 1995 зборник *Гуслі з явора*. З найновшого зборника выбераме єден стишок:

Я добрі чув

Моя колыска під повалов
в середині хыжчыны
з кресаных дочок
дубовый стіл
лавкы довгы дві
кафлі
талаш
куделя і кросна
і не є де власти іґлі
Но я з колыскы добрі чув
бісіды
співы
молитвы родічів

Того року вышов і зборник короткой духовной прозы Русина в Мадярьску – Габріела Гаттінґера-Клебашка, хоць автор дотеперь выдав немало зборників своєї поезії. З найновшого зборника короткой прозы „Моя залізница“ выбераме уривок:

Просби

Просил єм Бога, жеби од ня вжал мою пішность. Але Він лем теє мі повіл, же: ні, бо пішность не Він возме, але я мушу ся єй вздати.

Просил єм Бога, жеби мі дал терпливость, але Він мі повіл лем теє: ні, бо терпливость є пробочним продуктом випробуваню, што не дістати, але обстарати треба.

Просил єм Бога, жеби мі дал щастя, але Він лем теє повіл, же ні, бо Він мене може пожегнати, але мос щастя зависит од ня...

2. октобер 2010 належав у новозамоцькій Бібліотеці Антона Бернолака стрічі членів літературного клубу (ЛК) *Генерації*. Першу стрічу по літній павзі присвятив властній творчости своїх членів, причім попри словенськім, чеськім і мадярьскім языках ту звучав і русиньский літературный язык в інтерпретації Кветы Галасовой. Многих, котры єй дотеперь познали лем як шефре-

єм зачала частіше путовати домів на выход. У брата ся мі дістали до рук новинки в русиньскім языку. Потішыло ня то. І так зачало мое навертаня к родному русиньскому слову, ку коріню, к языку, котрый був лем перед пятнадцатьма роками кодифікованый, бо по ослободжіню, точніше в роках 1950 – 1952 зрушыли нашу русиньску народность і грекокатолицьку

Звучав і русиньский язык Кветы Галасовой

дакторку окресных новинок *Naše novosti*, своєв властнов творчостєв мило несподівала і стала ся прикладом того, як творивый чоловік не одпочівать ани на пензіі.

Ведуча клубу Ярміла Валіцова припомянула, же через літні місяці члены клубу нелем одпочівали, але і творили. На стрічі презентовали найліпшы урывкы зо своїх романів. В октобрі ся часто говорить о почливости к старшым а афорізм основателя клубу Вацлава Стрейчка (літературный клуб заложыв перед 16 роками) був: „*Ve stáří nám již jiné nezbyva, jen si zamilovat léčivá.*“ Але як видно і на прикладі Кветы Галасовой, од року 1984 редакторкы а по „ніжній революції“ до року 2004 шефредакторкы *Našich novostí*, яка цілый свій жывоť присвятила писаню і поетичній творчости, давала в новинках простор і літературным пробам членів ЛК, але в клубі она лем теперь дебатовала своєв поезіов, а то в русиньскім языку. К. Галасова сучасно перекладать до словенського языка і наopak. До русиньского языка перетлумачила поетичный зборник *Vezmi ta za rúčku*, котрый написала Марія Хованцова з Паларікова.

Также на акції Кветины „*Dumy moje*“, „*Paradoxy*“, „*Podoby chleba*“, „*Paleta času*“, „*Samota*“, „*Motto*“, „*Rub a lice*“, „*Peripetie lásky*“, „*Neobzeraj sa*“ či „*Návraty*“ звучали і в словенськім языку. То але не є вшытко. В Пряшові выходить культурно-сполоченьскій тыжденник *Народны новинки* в русиньскім языку а Квета в нїм успішно публікує од 5. септембра 2007 під меном Кветы Мороховічова-Цвик. Як ся наворачула к своєму материньскому языку? Говорить: „Кідь єм ся дістала на пензію, по парумісячнім одпочінку

церьков і стали сьме ся Українцями і православныма.“

Як доказала Квета творити в материньскім языку, кідь тот тількы роки переживав лем в устній несписовній подобі? „Спершу то были пробы перетлумачити словенскы текст. Задоважыла єм сі достаточну літературу і поступно єм собі усвідомила, же зачінам роздумовати в языку дітинства. Выдумовала єм гаданкы про діти, а потім єм уж доказала в русиньскім языку вытворити і ориґіналны творы.“ Дізнала ся, же екзистує конкурз декламаторів чуждой і властной творчости в русиньскім языку – *Духновічів Пряшів*. Взяла участь на нїм. В році 2008 здобыла 2. місце в категорії дорослых а о рік пізніше на сцені русиньского Театру Александра Духновіча в Пряшові ся тішыла уж з 1. місця. Того року намісто конкурзу абсолвовала 1. річник Міджінародной літнєй школы русиньского языка і культуры *Studium Carpatorum Ruthenorum 2010*, який зорґанізовав Інститут русиньского языка і культуры Пряшівской універзіты в Пряшові.

Также уж не є ся чому чудовати, же Квета Галасова послала до редакції *Русин і Народны новинки* рукопис зборника поезій в русиньскім языку – *Думкы і тужбы*. Также Квета Галасова не одпочівать, але творить про радость і потішіня. К стишку *Мотто* припоіла як мотто і выслов Арношта Лустіґа: „*Жывот не є то, што хочеме, але то, што маме.*“ То ся стало і моттом акції, котра наштартовала нову сезону літературного клубу *Генерації* і заслугов бывшой шефредакторкы *Našich novostí*, котры в тім році славлять 50 років свого зроду.

Марія БАЛЛОВА,
Новы Замкы

• 2. октобер 2010 належав у новозамоцькій Бібліотеці А. Бернолака членам літературного клубу *Генерації*. Свою першу стрічу по літній перерві присвятили властній творчости, де попри словенськім, чеськім, мадярьскім языках ту звучав і русиньский язык в інтерпретації дебютанткы клубу Кветы Галасовой (на фотці стоїть), яка своєв поетичнов творчостєв приємно несподівала участників стрічі.
Фотка: Петер Валіца

Позывае Вас на юбілейный концерт дівы русиньского фолклорного неба (Марії Мачошковой виходить перше цедечко)

Марію Мачошкову, русиньску народну співачку, не треба якось спеціально представлєвати. Її мєно было звучне давно перед тым, як наступила на сцену плеяда далшых русиньских народных співачок, дакус молодшых віком, а дозволю собі конштатовати, же звучить з єднаков силов доднєсь. Марька Мачошкова є просто легенда, котра перекрочила нєлем стороча, але і русиньский, докінця і європський контекст.

Писали сьме о їй жывотий пути за професіев співачкы уж дакілько раз, но про тых, котры бы не знали о минулости Марькы Мачошковой, припомянеме холем пару найважнішых моментів з єї жывота.

Марька Мачошкова ся народила 30. марца 1940 в селі Потічкы, Стропківського окресу, як третя дїтина в родині. Доведна їх было шестеро дїтей – пятеро дїчат а єден хлопець. Нєраз з філіїв знала повісти: „Наша родина была найбогатша в селі – на дїти. Але якось сьме ся вшыткы выгодовали...“ Вшыткых сородинців бог обдароває незвычайным даром – прекрасным голосом. Но карьера співачкы была сужена лем тономькому, слабовитому дївчатку, котре мало окрем необычайно краснотного природного голосу і далшый великий дар – было дуже скромне і робітне, а тых мало велику тужбу робити людей навколо себе щастливима. До тогдышнєго ПУНА (Піддукалянского українського народного ансамблю) єї отець привів як 16-річну.

К. К.: Пані Мачошкова, припомяньте нам тот момент...

М. М.: Было то уж давно, але про мене, як бы то было лем вчера. Отець ня привів до Пряшова перед конкурзну комісію, де єм мусила прєвказати, ці досправды єм способна і мам добры голосовы дїспозіції. Барз єм ся бояла, але кідь Юрій Костюк споза клавіра лем тихо прикывнув головоу і усміхнув ся на ня, не потребовала єм ниякий далшый коментарь. Знала єм, же быє з моїм выконом спокійный. І так єм по успішнім абсолвованю конкурзу, котрый быє 22. новембра 1956, наступила до Піддукалянского українського народного ансамблю як солістка. В тім професіоналнім колективі єм добыла аж до пензії – до своїх 58 років, то значить, ПУЛЬС-у єм одслужыла 42 рокы. Были то красны рокы... Хоць не все легкы. Першы тыхдєнь у Пряшові быє такый, же єм мала з дому 22 коруны, за котры єм сі каждый дєнь куповала четвєртину хлїба і чорный кавей. Тото єм їла, докы то не збачила добра душа – Анна Смотєрова, тогды іщі Бірчакова. Она мі купила тікеты на обіды, і так єм ся зачала стравовати, як треба... Также моя перша залага – 300 корун ся роздїлила на три часты: сто корун єм вернула Анї за тікеты, сто єм послала домів родічам, а за третю стовку єм сама жыла... Но і так на тоты рокы люблю споминати, бо єм за жыла много радости і успокоїня...

К. К.: Але не співали сьте лем з ПУНА (днешній ПУЛЬС). Вас часто зває на сполупрацу і Шарішан, але і другы музичны тілєса. Де всягды сьте з нима выступали?

М. М.: Бог мі дожычів верховато славы. Такой на зачатку моєй карьеры єм зачала сполупрацовати з Бырняньским радиоорхєстром народных співанок, з котрым єм выступала в Тунісі. Представте сі, дївчатиско з маленького валала по першыраз відїло море... Было то дашто нескуточне. А потім такой до Голандьска. Было то в роцї 1964. Мала єм тогды лем 24 рокы. Люде з того орхєстра на ня доднєсь не забыли. Першого новембра того року ня чєкать єдно выступлїня в Бырні, а буде то стрїча з людми, на котрых ся барз тішу. Походила єм вшыткы бывшы соціалістичны штаты, але і другы штаты Европы – Швайчарьско, Шпанельско, Італію, Францію, Австрію, Норьско, Даньско, Англію... В роцї 1969 єм по першыраз была в Америці на позваня краян-Русинів. В Америці і Канаді єм была доведна пятьраз. Послїдній раз то было в роцї 1993. Но а, самособов, не можу не спомянути сполупрацу з Шарішаном, з котрым єм тых много походила.

К. К.: Также зато буде на концертї, організованім на Вашу почєсть, окрем ПУЛЬС-у і Шарішан з Пряшова? Прозрадьте о тім концертї вєце...

М. М.: На концертї будуть вшыткы, котры суть близкы моєму сердцю. Шарішан мі грав кідь єм мама шістдєсятку а вірю, же мі буде грати, кідь ся дожыю, і на моїх вісємдєсятцї. Концерт про ня зорганізують вдяка гранту Міністерства културы СР, котрый быє схвалєный на проєкт Растїслава Зимы, прєдсєды Здружїня Русинів Словєньска, за што му хочу подяковати. Окрем Шарішану будуть моїма гостями і Анна Порачова, 4 сєстры Єнчовы, Івета Світкова зо своїма дївчатами – барз шыковныма молодыма співачками, Йошко Андрацік, моя невїста Габїка Мартонова, Янко Амброс, Катка Росїнова з Дубніці над Вагом, но а, самособов, і ПУЛЬС нєлем зо своїма тепєрішніма члєнами, але і моїма ровєсниками, котры уж суть на пензії, як і трєме мої вірны супроводитєлі на акордеонї – Мілан Гарбера, Ігор Крєта і Йошко Пірог.

К. К.: На концертї буде і єдно несподїваня... Можете повісти якє?

М. М.: Про мене то буде досправды велика радость, бо, кідь дасть Бог, мали бы сьме там „похрєстити“ моє перше самостатне цедечко. Буде на нїм выбір співанок, котры днєсь не барз чути, але тым цедечком їх припомянеме вшыткым, котры люблять народну співачку. З тым несподїванєм мі помагать Мілан Гарбера, за што єм му барз вдячна.

Наконець додаме, же концерт буде 18. новембра 2010 о 19. годині в ПКО Чорнім Орлі у Пряшові під покровительством прїматора міста Павла Гадярія. Марії Мачошковой жычїме, жебы ся єї концерт выдарив подля єї властных прєдстав і жебы быє достойнов ославов співаччиного юбілею в кругу вшыткых, котры люблять нєлем єї спів, але і Марьку.

Бісїдовала: К. КОПОРОВА,
фотка Антонїна Жїжкы

Споминка на Михала Кучу,.. ... бывшего підпрєдсєды Русиньской оброды – рєгіонального клубу Бардєєв

Зачатком октобра 2010 припомянули сьме собі рік од смерти взацного чоловіка – Михала Кучу (1932 – 2009), котрый як учітель учів на русиньских селах, довгы рокы ся жертвовав роботі в сфері славянської културы а од заложїня Русиньской оброды – рєгіонального клубу в Бардєєві (1992) быє єго активным підпрєдсєдом аж до року 2008.

Народив ся 1. новембра 1932 в селі Сулин, окрес Стара Любовня. По скінчїню народной школы в Суліні, міщаньской школы в Малім Липнику і по абсолвованю приправкы на учітельскы професії в Гуменнім став ся директором школы в селі Руське, в роцї 1953 учів у селі Стриговец а од року 1956 в селі Леґнава. Окрем того, же барз любив дїти, котрых учів познавати русиньску културу, вірным быє ай свому музичному інструменту, гітарі. Через спів і музику своїх школярів вів к познаваню русиньских співанок і традицій в окремых рєгіонах Словакії. Споминам, наприклад, на часты єго стрїчі з директором Основной школы в Дубраві Юрком Боцком, од котрого, як єдного з найактивнішых шыритєлів русиньского фолклору в околиці Ублі, переберав єго скушености при організованю культурных активіт.

В окресі Стара Любовня і в Бардєєві в рамках Союзу чєськословєньской дружбы довгы рокы быє активным пропагатором взаємного познаваня културы так нашого народу як ай людей з окремых рєспублік бывшего Советьского союзу. Активно ся запоєвав до організованя різних молодежных акцій в окресі Бардєєв, заміряных на пропагацию културы, быє члєном комісії на організованя окресных фестивалів, фолклорных конкурзів і под. При своїй роботі не забывав ани на шпорт. Быє активным футболістом в Старій Любовні а помагав розвивати шпорт ай в Бардєєві.

Од року 1967 робив на бывшім ОНВ в Бардєєві на організачній секції, причім ся часто стрїчав як з функці-

онарями сільских народных выборов, так і з простыма людми.

Свої богаты скушености із роботы міджі людми выужывав у роботі Русиньской оброды – РК в Бардєєві. Він не хыбив ани на єдній акції, котры ся організовали каждорічно в рамках нашого клубу. Ай вдяка єго честній роботі сьме досягвали міджі русиньскыма людми в Бардєєвскім окресі добры выслідкы роботы. Уж в роцї 1991 быє єдным із ініціаторів заложыти русиньску організачію в окресі, став ся члєном приправного wyboru а по дакількомісячній роботі з далшыма члєнами приправного wyboru (І. Бандуріч, Й. Манько, М. Мохнацький, А. Жлєбекова) была в окресі Бардєєв заложєна русиньска організачія Русиньска оброда – рєгіональний клуб. Быє ініціатором іншталції памятной таблы О. Гаганцєви, визначній особности в процесі народного возроджїня Русинів на Словєньску, у єго роднім селі Вышнім Тваріжцю, як ай при організованю фестивалів русиньской културы у селах окресу.

Міджі людми за свою честность і активность в роботі мав велику почливість.

Кідь собі припоминаме рік од єго смерти, споминаме собі на єго хосєнну роботу в процесі народного возроджїня Русинів, за котру му дякуєме. Дякуєме таксамо єго жені Юлії і єго дїтєм, котры му помагали при організованю культурных активіт в рамках Русиньской оброды на Словєньску.

Члєнове выбору РО-РК в Бардєєві

НАРОДНЫ НОВИНКИ

Выдавать Русин і Народны новинкы. Реалізованє з фінанчнов підпоров Міністерства културы СР – програм Култура народностных меншын 2010. Шефредактор: Мґр. Александер ЗОЗУЛЯК, редакторка: ПґДр. Кветослава КОПОРОВА, языкова редакторка: доц. ПґДр. Анна ПЛІШКОВА, ПґД. Adresa: **Ľudové noviny, Duchnovičovo nám. 1, 081 48 Prešov, SR.** Tel.: 0905 470 884. Рєгістрачнє ч. **EV 327/08, МІС 49 438.** Опублікованы погляды дописоватєлів не мусять быти згодні з поглядами редакції.

Адреса новинок на інтернеті: www.rusynacademy.sk,

<http://narodny-novynky.presov.sk>, E-mail: rusyn@stonline.sk

Rusín a Ľudové noviny
Duchnovičovo nám. 1
081 48 Prešov 1
D+2
VsRP - 664/2003

Platené v hotovosti
080 02 PREŠOV 2